

فصلنامه اقتصاد و برنامه ریزی شهری

سایت نشریه: <http://eghtesadeshahr.tehran.ir>

مقاله پژوهشی

ارائه مدل توسعه دیپلماسی زیست محیطی با تأکید بر نقش شهرداری‌ها: بر اساس رویکرد گراندد تئوری

مانی قاسمی^۱، علیرضا رزقی رستمی^{۲*}، فتانه علیزاده مشکانی^۲

^۱ دانشجوی دکترا، گروه مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب، تهران، ایران

^۲ استادیار، گروه مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب، تهران، ایران

اطلاعات مقاله	چکیده:
تاریخ های مقاله: تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۰۱ تاریخ تصویب: ۱۴۰۰/۰۷/۲۸	در شرایط متغیر و نامطمئن کنونی شهرداری‌ها باید منابع ملموس و ناملموس و قابلیت‌های درونی خود را گسترش دهند تا بتوانند به تغییرات محیطی پاسخ دهند. بنابراین، در صورتی می‌توانند به اهداف کلان و بلندمدت دست یابند که برنامه استراتژیک مدونی داشته باشند. در این پژوهش محقق به ارائه مدل توسعه دیپلماسی زیست محیطی با تأکید بر نقش شهرداری‌ها به روش داده بنیاد پرداخت. بر این اساس نمونه این پژوهش، از آن دسته از کارشناسان و خبرگان مطلع محیط زیست، تشکیل شده است که می‌توانستند اطلاعات بارزشی را در اختیار پژوهشگر قرار دهند. نمونه نظری مورد مصاحبه بر اساس روش نمونه‌گیری نظری و با استفاده از روش هدفمند، ابتدا تعداد ۶ نفر به عنوان نمونه هدفمند اولیه پژوهش و در نهایت، از ۱۹ نفر مصاحبه شد تا اینکه مدل به اشباع تئوریک رسید. نرم‌افزار استفاده شده برای تجزیه و تحلیل داده‌ها MAXQDA است. یافته‌های اصلی پژوهش در دو بخش چارچوب مفهومی و مدل مفهومی ارائه شده است. در این مدل بر عوامل داخلی مؤثر بر بهره‌وری مانند نیروی انسانی، سرمایه‌های فکری و همچنین، بستر و ساختار فناوری مد نظر قرار داده است، این مدل باعث افزایش بهره‌وری مدیریت دانش شهرداری و عملکرد اقتصادی شد. همچنین، بدون به کارگیری استراتژی‌های مناسب در سازمان تحقق استراتژی زیست محیطی در شهرداری با چالش روبه‌رو می‌شود، از طرف دیگر محقق بیان می‌دارد کاربرد استراتژی زیست محیطی در زنجیره خدمات شهرداری، پیشبرد رویه‌های یادشده را تسریع می‌بخشد. DOI: 10.22034/UE.2021.02.03.09
کلمات کلیدی: توسعه دیپلماسی دیپلماسی زیست محیطی شهرداری گراندد تئوری	

مقدمه

آن، به جای جنگ، از راه توافق به هدف‌های خود می‌رسد و بر اساس این تعریف آغاز جنگ، شکست دیپلماسی است؛ ولی گروهی بر این عقیده‌اند که دیپلماسی در دوران جنگ و پس از آن نیز می‌تواند دوام داشته باشد. دیپلماسی بر حسب سنت همیشه به وسیله دیپلمات‌هایی که به دولت‌های دیگر معرفی می‌شده‌اند، اعمال می‌شده است؛ اما رؤسای دولت‌ها و وزیران خارجه نیز کم‌کم در این کار شرکت می‌کنند. با پیدایش جامعه ملل، دیپلماسی از حالت عمل دوجانبه خارج شد؛ امروزه دیپلماسی حالت نیمه‌علنی به خود گرفته است و افکار عمومی را تحت تأثیر قرار می‌دهد (طیبه و همکاران، ۲۰۱۷).

در گذشته دیپلماسی بین کشورها بیشتر به موضوعاتی همچون

یکی از مسائل مهم در عرصه بین‌المللی، دیپلماسی است. دیپلماسی یا روابط دیپلماتیک به دانش ارتباط میان سیاستمداران و سران کشورهای جهان گفته می‌شود (کوکانن^۱ و همکاران، ۲۰۱۶). دیپلماسی به دانش ارتباط میان سیاستمداران و سران کشورهای جهان گفته می‌شود. به سیاستمداری که در کار دیپلماسی است، دیپلمات می‌گویند و کاری را که به دیپلماسی وابسته است، دیپلماتیک می‌خوانند (بلاکسکجایر^۲). ۲۰۱۶). دیپلماسی، وسیله‌ای است که سیاست خارجی با استفاده از

1 Kuokkanen et al

2 Blaxekjær

*نویسنده مسئول:

توسعه دیپلماسی زیست‌محیطی با تأکید بر نقش شهرداری‌ها سعی در پاسخ به این سؤال داشته باشد که مدل توسعه دیپلماسی زیست‌محیطی با تأکید بر نقش شهرداری‌ها به چه صورت است؟ توسعه پایدار و پایداری توسعه نیز هیچ‌گاه جهت درست را طی نخواهد کرد مگر آنکه تعاملات بین‌المللی و صلح جهانی چارچوب خود را حفظ کند. در این راستا، دیپلماسی محیط زیست به عنوان رهیافتی مؤثر در حفاظت از منابع طبیعی و زیست‌بوم تلقی می‌شود. با توجه به متولی بودن شهرداری در بخشی از مسائل زیست‌محیطی در کشور، نیاز است تا این سازمان روابط بین‌المللی خود برای بهبود محیط زیست ارتقا دهد. با توجه به اهمیت مسائل زیست‌محیطی و همچنین استفاده تحقیق حاضر از دیپلماسی زیست‌محیطی برای رفع معضلات محیط زیست در کشور ایران و همچنین، بهره‌گیری از توان و پتانسیل‌های سازمان شهرداری، می‌توان چنین اعلام داشت که تحقیق حاضر نوآور و جدید است. از این رو، تحقیق حاضر با هدف ارائه مدل توسعه دیپلماسی زیست‌محیطی با تأکید بر نقش شهرداری‌ها طراحی شده است.

پیشینه تحقیق

طییبی و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیق خود که با هدف دیپلماسی محیط زیست؛ چارچوب راهبردی برای تعاملات بین‌المللی و صلح جهانی انجام گرفت، پس از بررسی‌های خود پی بردند که در مقطع کنونی، تقویت تعاملات بین‌المللی در پرتوی دیپلماسی محیط زیست در نیل به سوی حفاظت از محیط زیست در جهت تحقق صلح به عنوان یک راهبرد، ضرورتی انکارناپذیر است.

شیرازیان و سبحان (۱۳۹۶) در تحقیق خود که با هدف صلح و دیپلماسی محیط زیست در نظام آموزش عالی انجام گرفت، پس از بررسی‌های خود پی بردند که با توجه به حساسیت این موضوع و اینکه نظام و روح حقوق محیط زیست مبتنی بر اصول پیشگیرانه و جلوگیری است و همواره دیپلماسی ابزار مؤثر برای مذاکرات تلقی شده، در نتیجه باید بیش از پیش نقش دیپلماسی محیط زیست در پیشگیری و جلوگیری از این گونه اختلاف‌های زیست‌محیطی در نیل به صلح پایدار تبیین شود. با این توصیف فرایند ایجاد و توسعه صلح و آموزش آن در پرتوی دیپلماسی محیط زیست در پرتوی همکاری‌ها و تعاملات بین‌المللی مورد مذاقه قرار می‌گیرد.

ضرابی و طییبی (۱۳۹۵) در تحقیق خود که با هدف دیپلماسی محیط زیست؛ رهیافتی مؤثر در نیل به سوی حقوق بین‌الملل توسعه پایدار انجام گرفت، پس از بررسی‌های خود پی بردند که به یقین توسعه و حفاظت از محیط زیست در مسیر پایداری قرار نخواهد گرفت، مگر آنکه تعاملات منطقه‌ای و همکاری‌های بین‌المللی شکل جدی به خود بگیرد. توسعه پایدار و پایداری توسعه نیز هیچ‌گاه جهت درست را طی نخواهد کرد، مگر آنکه تعاملات بین‌المللی و صلح جهانی چارچوب خود را حفظ کند. در این راستا، دیپلماسی محیط زیست به عنوان رهیافتی مؤثر در حفاظت از منابع طبیعی و زیست‌بوم تلقی می‌شود.

روابط شخصی و خانوادگی پادشاهان دو کشور با یکدیگر یا مسئله جنگ و صلح مربوط می‌شد، اما در شرایط کنونی جهان علاوه بر آن‌ها موضوعاتی همچون روابط تجاری، مناسبات فرهنگی و علمی نیز در محور مباحثات دیپلماتیک بین کشورهای مختلف با یکدیگر و بین آن‌ها با سازمان‌های بین‌المللی قرار گرفته است. دیپلماسی در واقع مجری سیاست خارجی در چارچوب دکترین سیاست خارجی هر کشور است. دکترین سیاست خارجی یک کشور که معمولاً یک بیان کلی از سیاست خارجی آن محسوب می‌شود، توسط رئیس حکومت یا وزیر امور خارجه اعلام می‌شود (براین^۳، ۲۰۱۶). دیپلماسی به معنای فرایند ارتباط بین بازیگران بین‌المللی است که قصد دارند از طریق مذاکره، تعارض را بدون جنگ حل و فصل کنند. بنابراین، دیپلماسی با تلاش‌هایی برای مدیریت و ایجاد نظم در محدوده یک نظام جهانی در ارتباط است و هدف از آن، ممانعت از تبدیل تعارض به جنگ است. در چشم‌انداز خرد، دیپلماسی را می‌توان ابزاری سیاسی تلقی کرد که بازیگران بین‌الملل از آن برای اجرای سیاست خارجی استفاده می‌کنند تا بتوانند به اهداف سیاسی خود برسند (طوفان، ۱۳۹۵).

یکی از کاربردهای دیپلماسی در حوزه محیط زیست است. یکی از مسائل روز جهان مسئله حفظ محیط زیست است. حفاظت از محیط زیست نه تنها به عنوان جزء تفکیک‌ناپذیر توسعه پایدار، بلکه به عنوان ارزش بنیادین مورد نیاز نسل امروز و نسل‌های آتی مورد پذیرش و تأکید قرار گرفته است (جابور^۴، ۲۰۱۵). مصادیق ناپایداری همانند استفاده نامناسب از انرژی، بهره‌برداری و تخریب بی‌رویه منابع پایه، فقر، افزایش جمعیت، افزایش آلودگی‌ها و... بیشتر مشکلات محیط زیست نیز محسوب می‌شوند و ناگزیر حفاظت محیط زیست و توسعه پایدار اهمیت روزافزون می‌یابد (ژئو^۵ و همکاران، ۲۰۱۷). با پیشرفت تکنولوژی مشکلات انسان دامنه وسیع‌تری پیدا کرده است، به طوری که نابسامانی‌های زیستی از مهم‌ترین دغدغه‌های جهان امروز است. مسائل و مشکلات متعدد زیست‌محیطی، اذهان را به خود مشغول داشته و زمینه را برای تلاش بیشتر برای وضع سیاست‌هایی در خصوص توجه بیشتر به محیط زیست به وجود آورده است (دیگیاسومو^۶ و همکاران، ۲۰۱۷).

اهمیت مسائل محیط زیستی سبب شده است تا امروزه شاهد بی‌نظمی‌ها در خصوص رعایت اهداف زیست‌محیطی در سازمان‌ها و جوامع باشیم. این مسئله سبب شده است تا برخی متولیان مربوط به مسائل زیست‌محیطی نتوانند به وظایف محول‌شده خود عمل کنند. این مسئله سبب شده است تا امروزه برخی سازمان‌ها از جمله شهرداری نتوانند در مباحث محیط زیستی از تمامی پتانسیل‌های موجود بهره‌گیری. به نظر می‌رسد ضعف‌های موجود در خصوص دیپلماسی زیست‌محیطی سبب شکل‌گیری این مشکلات شده است. از طرفی، نبود تحقیقات در این حوزه سبب شده است تا راهکارهای اجرایی در این خصوص وجود نداشته باشد. این مسئله سبب شده است تا تحقیق حاضر با هدف ارائه مدل

3 Brain

4 Jabbour

5 Zhu et al.

6 Digiasomo

(مصباح، ۱۳۹۲).

محیط زیست به همه محیط‌هایی که در آن‌ها زندگی جریان دارد، گفته می‌شود. مجموعه‌ای از عوامل فیزیکی خارجی و موجودات زنده که با هم در کنش هستند، محیط زیست را تشکیل می‌دهند و بر رشد و نمو و رفتار موجودات تأثیر می‌گذارند (دشتی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۴).

فرایند توسعه اقتصادی کشورها طی دهه‌های اخیر از یک سو و تأمین امنیت این کشورها از سویی دیگر، به گونه‌ای بوده که مسائل زیست محیطی به یکی از دغدغه‌های مهم سیاست‌گذاران تبدیل شده است. این مسئله امروزه باعث توجه سیاست‌گذاران به امور زیست محیطی شده است. سیاست‌گذاری زیست محیطی به عنوان یکی از شقوق سیاست‌گذاری عمومی دولت، ابزاری حقوقی - سیاسی برای مدیریت مسائل زیست محیطی تلقی می‌شود (سیمبر، ۱۳۹۲).

با توجه به اینکه چالش‌های زیست محیطی ممکن است خطراتی را در آینده به وجود آورد و همچنین، یکی از سازمان‌هایی که در اجرای دیپلماسی محیط زیست نقش اساسی ایفا می‌کند، سازمان شهرداری است. بنابراین، در این قسمت به خطراتی که در آینده متوجه محیط زیست است اشاره می‌شود و این متون می‌تواند راهنمایی برای سازمان شهرداری باشد.

دیپلماسی محیط زیست و خطرات آینده

اکنون چالش‌های زیست محیطی در ویژگی‌های متداول زیادی مشترک هستند. آن‌ها به وسیله فعالیت‌های انسانی ایجاد می‌شوند: پیامدی از الگوهای مدرن تولید و مصرف که با یک رشد بی سابقه در جمعیت انسان ترکیب شده است. خطرات جنبه جهانی دارند، از مرزها عبور کرده و تمامی مردم را تحت تأثیر قرار می‌دهند. آن‌ها به آرامی توسعه می‌یابند و بر اثر تأثیرات کوچک، افزایشی تدریجی دارند (استیوژن^{۱۲}، ۲۰۱۴). برای مثال، نوسان‌های سالانه دمای جهانی بسیار جزئی است و به واسطه اثرات غیر انتروپوژنیک ناپایدار مثل فوران‌های آتشفشانی و تشعشع خورشیدی رخ می‌دهند. این اثرات پیش‌بینی شده طولانی مدت هستند و اغلب به سوی آینده ادامه دارند. به بیانی دیگر، آسیب بالقوه به سیستم‌های زمینی را به سستی می‌توان تعدیل کرد. شاید حتی غیر قابل بازگشت باشند و شکاف لایه ازن از این مسئله جدا نیست (تورچتی^{۱۳}، ۲۰۱۸). بیشتر دلایل تهدیدهای جدید زیست محیطی به نوعی به رشد و توسعه اقتصادی مربوط هستند؛ برای مثال، استفاده از انرژی سوخت فسیلی، شیوه زندگی و مصرف، از بین بردن جنگل‌ها برای صنعت و کشاورزی و غیره. بنابراین، جلوگیری از خطرات شامل هزینه‌های اساسی در زمانی کوتاه است. در نهایت برای بررسی ماهیت مشکلات نیازمند عملکردهای هماهنگ شده در یک مقیاس جهانی است. شاید وابستگی درونی اکولوژیکی نسبت به وابستگی درونی اقتصادی تأیید شده در بین ملتها وسیع تر باشد. حتی اگر کشورهای صنعتی شده قرار باشد که استفاده از سوخت‌های فسیلی را پایان دهند، این امر برای متوقف کردن تغییر آب‌وهوایی کافی نخواهد

12 Stevis

13 Turchetti

حذر خانی و پرک (۱۳۹۷) در تحقیق خود که با هدف رد پای بوم‌شناختی شاخصی برای محافظت از محیط زیست انجام گرفت، پس از بررسی‌های خود پی بردند که کشورهای برزیل، چین، آمریکا، روسیه، هندوستان، کانادا، استرالیا، اندونزی، آرژانتین و فرانسه دارای بیشترین ظرفیت زیستی در جهان هستند. اما بیشترین میزان رد پای بوم‌شناختی را می‌توان در کشورهای قطر، کویت، امارات متحده عربی، ایالات متحده آمریکا، دانمارک، بلژیک، استرالیا، کانادا، هلند و ایرلند یافت.

فالکنر و بوزان^۷ (۲۰۱۹) در تحقیق خود که با هدف ظهور نظارت بر محیط زیست به عنوان یک نهاد اولیه جامعه جهانی انجام گرفت، اشاره داشتند که استفاده از دیپلماسی محیط زیستی یکی از مسائل مهم در ترویج مسائل زیست محیطی در سطح جهان است.

تورنی و مایا^۸ (۲۰۱۸) در تحقیق خود که با هدف دیپلماسی محیط زیست و آب‌وهوا؛ ایجاد ائتلاف‌ها از طریق اعتقاد انجام گرفت، پس از بررسی‌های خود پی بردند که ایجاد دیپلماسی‌های زیست محیطی با توجه به ارزش‌های مشترک کشورها نقش مهمی در شکل‌گیری اعتقادات یکسان در مسیر بهبود مسائل زیست محیطی دارد.

پنگ و سونگ^۹ (۲۰۱۸) در تحقیق خود که با تجزیه و تحلیل ارتباط میان تعاملات ورزش و مسائل بوم‌شناختی و محیط زیستی انجام گرفت، پس از بررسی‌های خود پی بردند که استفاده و بهره‌گیری از برخی ورزش‌های سنتی می‌تواند ضمن ارتقای وضعیت زیست محیطی و بوم‌شناختی به ترویج ورزش نیز کمک کند.

حسن^{۱۰} و همکاران (۲۰۱۷) در تحقیق خود که با هدف دیپلماسی محیطی در جنوب آسیا؛ با توجه به امنیت محیط زیست، درگیری و توسعه رابطه انجام گرفت، پس از بررسی‌های خود پی بردند که استفاده از دیپلماسی محیطی، ضمن ایجاد صلح پایدار سبب می‌شود تا توجه به مسائل زیست محیطی در دستور کار کشورهای هم پیمان در این حوزه قرار گیرد.

دورسی^{۱۱} (۲۰۱۷) در تحقیق خود که با هدف دیپلماسی زیست محیطی انجام گرفت، پس از بررسی‌های خود پی برد که استفاده از دیپلماسی زیست محیطی یکی از قابل حصول‌ترین راهکارها در مسیر بهبود مسائل زیست محیطی در آفریقا است.

مبانی نظری

دیپلماسی یا روابط دیپلماتیک به دانش ارتباط میان سیاست‌مداران و سران کشورهای جهان گفته می‌شود (حذر خانی و پرک، ۱۳۹۷). به مقام‌های رسمی سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و نظامی یک کشور نزد کشور یا سازمان بین‌المللی پذیرنده دیپلمات می‌گویند. در فرهنگ روابط دیپلماتیک، عالی‌ترین مقام سیاسی در نزد کشور میزبان را سفیر می‌نامند

7 Falkner and Buzan

8 Torney and Mai'a

9 Peng and Song

10 Hassan

11 Dorsey

علائق متخصصان محیط زیست، زنان، مذهبی‌ها، صاحبان صنایع، اهل علم، آکادمی‌ها، جوانان، کارگران، اعضای کشورها، مردم بومی، کشاورزان و دولت‌های اجتماعی محلی آموزش‌هایی را ارائه می‌کردند. این توسعه مطابق با منافع در حال رشد که می‌توانست هزاران روزنامه‌نگار را به یک کنفرانس بین‌المللی زیست‌محیطی فرا خواند، در حال اجرا بود. ناظران سازمان‌های مردم‌نهاد مدنی، شوراها و بخش‌های خبری، با دقت مانورهای دیپلماتیک را نظاره می‌کردند و همیشه آگاهی می‌دادند که به تردیدها توجه شده و تلاش شود تا موقعیت دولت در مذاکرات پیوسته تحت تأثیر قرار گیرد. پیچیدگی‌های در حال رشد مسائل زیست‌محیطی در ساختار مذاکرات انعکاس یافته بود (ساسکیند و علی^{۱۵}، ۲۰۱۴).

مذاکرات برای کنفرانس سازمان ملل متحد پیرامون توسعه و محیط زیست طی دو سال و نیم، با ۷ جلسه در ۵ هفته برگزار شد. ارزیابی شد که جلسه چهارم و آخرین جلسه مقدماتی به‌تنهایی ۲۴ میلیون صفحه مستند ایجاد کرده که بیشتر آن‌ها باید به ۶ زبان سازمان ملل ترجمه و برگردانده شود (عربی، چینی، روسی، انگلیسی، فرانسوی و اسپانیایی) صدها مقاله به وسیلهٔ منشیان، نمایندگان ملی و آژانس‌های بین‌المللی و سازمان‌های مردم‌نهاد مدنی منتشر شده‌اند. در یک روز عادی حداقل ۲۰ جلسهٔ جداگانه مربوط به بیش از ۷۰ مستند متفاوت برگزار می‌شد. این موارد شامل ۲ اجلاس عمومی، ۸ جلسهٔ غیر عمومی از سه کارگروه متفاوت، نه گروه کوچک‌تر و یک خلاصه برای سازمان‌های مردم‌نهاد مدنی بوده است (درسی، ۲۰۱۷).

با توجه به اینکه اهداف دیپلماسی محیط زیست می‌تواند به رشد توسعه و پایداری کمک کند و از دیدگاهی دیگر بین توسعه و پایداری نیز تعامل دوجانبه برقرار است، باید تعامل توسعه و پایداری را از منظر دیپلماسی زیست‌محیطی نیز ارزیابی کنیم که در اینجا به آن اشاره شده است.

تعامل توسعه و پایداری از منظر دیپلماسی بین‌المللی محیط زیست

دیپلماسی محیط زیست در پرتو تعاملات بین‌المللی بستری مناسب برای پیشبرد اهداف ضروری جامعهٔ بین‌المللی است. پاسخ مؤثر به مشکلات زیست‌محیطی جهانی نیاز به همکاری‌های بین‌المللی را بیش از پیش نمایان می‌سازد. تلاش‌های اخیر در این حوزه کاملاً موفق نبوده و موافقت‌نامه‌های زیست‌محیطی به صورت مؤثر شکل اجرایی نگرفته‌اند. دیپلماسی محیط زیست نیازمند مطالعهٔ به‌موقع محققان و دانشجویان حقوق محیط زیست، روابط بین‌الملل و علوم سیاسی، و همچنین متولیان محیط زیست است (ضرابی و طیبی، ۱۳۹۴).

حرکت به سمت مدیریت مسائل زیست‌محیطی

شناسایی مسائل زیست‌محیطی باعث می‌شود که تهدیدهای زیست‌محیطی مورد توجه قرار گیرد. البته این مهم با به‌کارگیری روش‌های جدید مدیریتی امکان‌پذیر است. حمایت از روش مدیریتی جدید، لزوم اندازه‌گیری پیشگیرانه و پیش‌بینی‌کننده را بررسی می‌کند که می‌توان

بود. با این توصیف، شکل‌های جدیدی از همکاری بین‌ملتها برای یک دیپلماسی زیست‌محیطی ضروری است. در این راستا، دانشمندان و علوم در دیپلماسی محیط زیست نوین نقش مهم و بی‌سابقه‌ای دارند. پیچیدگی تحلیل مسائل محیط زیست جهانی بررسی در مرزهای علوم جدید را ایجاد کرده است. مذاکرات در سال‌های اخیر در مورد لایهٔ ازن نه تنها مسئلهٔ مورد بحث شیمی‌دان‌های استراتوسفر (A)، فیزیک‌دان‌ها و متورولوژیست‌ها است، بلکه موضوع مورد تأمل میکروبیولوژیست‌ها، شیمی‌دانان کشاورزی، انکولوژیست‌ها، شیمی‌دان‌های فیزیک، مهندسان خاک، فارماکولوژیست‌ها، دانشمندان متخصص موشکی، مهندسان شیمی، اقیانوس‌شناسان، انتمولوژیست‌ها و بسیاری از متخصصان دیگر در علوم طبیعی نیز است. از نظر مدارک ناقص علمی، ضروری است که یک اتفاق نظر عملی و بین‌المللی روی زمان‌گذاری و میزان خطرات آینده و عملی بودن راهبردهای تعدیل جایگزین ایجاد شود (اوستاکا^{۱۶}، ۲۰۱۸).

چارچوب ارزیابی عملی دربارهٔ ازن و چارچوب درون دولتی دربارهٔ تغییرات آب‌وهوا، توسط هزاران دانشمند از سراسر دنیا، طی سال‌های زیاد در قالب کارگاه‌های مداوم و سمینارهای تحقیقی و پژوهشی انجام پذیرفته است.

تعامل مفید بین دانشمندان و دیپلمات‌ها مسئلهٔ اجتناب‌ناپذیری است که در موفقیت پروتکل ازن در مونترآل اثبات شده است. قبلاً هیچ‌گاه دانشمندان بسیار زیادی چنین نقش مداوم و قابل توجهی را در سطح بین‌المللی به عنوان دیپلماسی محیط زیست نوین ایفا نکرده بودند (حسن و همکاران، ۲۰۱۷).

با توجه به اینکه در اجرای دیپلماسی محیط زیست، شهرداری نقش اساسی ایفا می‌کند و همچنین سازمان‌هایی دیگر با عنوان سازمان‌های مردم‌نهاد نیز می‌توانند در اجرای این نوع دیپلماسی نیز نقش داشته باشند، به معرفی این نوع سازمان‌ها پرداخته شده است.

دیپلماسی محیط زیست و سازمان‌های مردم‌نهاد

اغلب فراموش می‌شود که فقط ۲۴ ملت در سپتامبر ۱۹۸۹ پروتکل مونترآل را امضا کرده بودند. کمتر از ۵ سال بعد در ریودوژانیرو، بیش از ۱۵۰ کشور کنوانسیون تنوع زیستی و تغییر آب‌وهوا را امضا کردند. تا اواسط دههٔ ۱۹۹۰ برای ۱۸۰ دولت - ملت شرکت در مذاکرات زیست‌محیطی متداول و عادی شده بود. به‌طور مشابه، بازیگران غیر دولتی به تعدادی بی‌سابقه در دیپلماسی چندجانبهٔ نوین، نقش‌هایی می‌یافتند. در سال ۱۹۹۰ همان‌طور که مذاکرات روی تقویت پروتکل مونترآل تداوم یافت، یک شبکهٔ بین‌المللی برای تکامل سازمان‌های مردم‌نهاد غیردولتی که به محیط زیست مربوط بودند، آغاز شد. این سازمان‌ها به طور الکترونیکی از طریق اینترنت با هم در ارتباط بوده و این ارتباط آن‌ها را قادر می‌ساخت قبل و طی مدت مذاکرات، شرایط و موقعیت‌ها را آماده سازند. به همان شیوه‌ای که نمایندگی‌های دولتی وارد عمل می‌شدند. در مدت مذاکرات ریو ۱۹۹۲، سازمان‌های مردم‌نهاد مدنی فعال بودند و بر اساس منافع و

قبل از آغاز هر برنامه اجرایی شهری به‌ویژه برنامه‌های یادشده پرداخته می‌شود که این اقدام خود روشی را ایجاد کرده که به‌اختصار به آن EIA^{۱۷} گفته می‌شود. EIA عبارت است از: ارزیابی کلیه تأثیرات و پیامدهای زیست‌محیطی به هر پروژه و طرح عمرانی مورد نظر. EIA فرایندی است که هدف آن ترکیب امور اجرایی برنامه‌ریزی، تحلیل و مشارکت عمومی در ارزیابی محیط زیست پیش از تصمیم‌گیری نهایی برای اجرای پروژه است (خورشیددوست، ۱۳۹۰).

آیا در کشور ما نیز این اقدامات و مطالعات قبلی انجام می‌گیرد؟ آیا سازمان یا کارگروهی فنی و تخصصی به برخورد میان توسعه اقتصادی و اجتماعی از یک‌طرف و محیط زیست شهری از طرف دیگر، می‌پردازد؟ یا اینکه صرف‌نظر از تمامی آثار و عواقب ناشناخته توسعه شهری تا هر اقدامی، با این توجیه که در راستای توسعه است، صورت خواهد گرفت. آیا شهرداری‌های ما در توسعه فیزیکی مسکن توجهی به کالاهای زیست‌محیطی می‌کنند؟ و اگر نمی‌کنند، نقش شهرداری‌ها در این خلأ چیست؟

هدونیک روش تعیین بهای محیط زیست شهری بر اساس اصل رفاه‌گرایی است. به این معنا که کالاهای محیط زیستی (هوای پاک بهداشت صوتی، میزان دوری یا نزدیکی به مراکز تولید و...) هر یک قیمت و ارزشی دارند که در بازار اقتصاد و به‌خصوص مسکن پنهان هستند، در حالی که این کالاها باید قیمت‌گذاری شوند و ارزش خود را بیابند. بنابراین، یکی از وظایف شهرداری‌ها در رابطه با امکان مسکونی، استفاده از روش هدونیک است تا به این‌وسیله اقتصاد شهری و امور مسکن را در وابستگی به مسائل زیست‌محیطی سامان‌دهی کنند (خورشیددوست، ۱۳۹۰).

مواد و روش‌ها

هدف کلی پژوهش حاضر، ارائه مدل توسعه دیپلماسی زیست‌محیطی با تأکید بر نقش شهرداری‌ها از دیدگاه خبرگان است. در راستای دستیابی به این هدف، سؤال‌ها به این شرح مطرح شده‌اند: شرایط علی توسعه دیپلماسی زیست‌محیطی با تأکید بر نقش شهرداری‌ها کدام‌اند؟ مقوله‌محوری در طراحی مدل توسعه دیپلماسی زیست‌محیطی با تأکید بر نقش شهرداری‌ها کدام‌اند؟ راهبردها در توسعه دیپلماسی زیست‌محیطی با تأکید بر نقش شهرداری‌ها کدام‌اند؟ شرایط مداخله‌گر در ارائه مدل توسعه دیپلماسی زیست‌محیطی با تأکید بر نقش شهرداری‌ها کدام‌اند؟ بستر حاکم ارائه مدل توسعه دیپلماسی زیست‌محیطی با تأکید بر نقش شهرداری‌ها کدام‌اند؟ عوامل پس‌آیندی توسعه دیپلماسی زیست‌محیطی با تأکید بر نقش شهرداری‌ها کدام‌اند؟

پژوهش حاضر در چهارچوب رویکرد کیفی و با به‌کارگیری روش نظریه داده‌بنیاد انجام گرفته و داده‌های مورد نیاز با به‌کارگیری مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته، جمع‌آوری شده است. جامعه آماری این پژوهش از آن دسته از کارشناسان و خبرگان مطلع محیط زیست، تشکیل شده است که

این فعالیت‌ها را کنترل کرد و این مواد شامل خطرات زیست‌محیطی کشف‌نشده‌ای است. به منظور مدیریت چنین فعالیت‌هایی اقداماتی در مورد، مدیریت زیست‌محیطی، رشد و توسعه مدیریت زباله‌ها، امنیت انرژی هسته‌ای، مدیریت شیمیایی، انتقال مواد خطرناک و امنیت محیط کار و مدیریت احتمالات صورت گرفته است. در پایان ارزیابی ریسک‌های مختلف ثبت و طبقه‌بندی استانداردها، فعالیت‌ها و اقدامات امنیتی و سایر روش‌های مدیریتی برای کنترل فعالیت‌ها، توسعه یافته‌اند (اوکانا^{۱۸}، ۲۰۱۲).

وظایف شهرداری‌ها در ارتباط با محیط زیست

شهرسازی مدرن زاینده رشد نظام سرمایه‌داری است و فرایند ساخت‌وساز در شهرهای سرمایه‌داری برخاسته از رشد روابط سرمایه‌داری است. در شهرنشینی امروزی، ساخت فضا، همواره تجدید می‌شود. این فرایند با مکانی که شرکت‌های بزرگ برای برپایی کارخانه‌هایشان و مراکز توسعه و تحقیق برمی‌گزینند و کنترل‌هایی که حکومت‌ها هم بر زمین و هم بر تولید صنعتی دارند و فعالیت‌های سرمایه‌گذاران خصوصی که به خرید و فروش زمین و خانه می‌پردازند، مشخص می‌شود. همین که ساختمان‌های اداری ساخته شد و ناحیه مرکزی دوباره توسعه یافت، سرمایه‌گذاران در جست‌وجوی امکان ساختمان‌سازی سودآورتر در جاهای دیگر برمی‌آیند. شهر مکانی عمومی با تنوعی محیطی است و باید فرصت‌های گوناگون در اختیار شهروندان قرار گیرد. برای ایجاد چنین شهرهایی باید تراکم افزایش یابد. تأمین منابع مالی امروزه یکی از نگرانی‌های مدیران شهری است. محیط شهری نمایانگر نمادها و فضای نیروهای اجتماعی کلی‌تر است. ساختمان‌های باشکوه در شهر نماد قدرت و سلطه سرمایه در شهر شمرده می‌شود که در پرتو تکنولوژی قدرت سرمایه را بیشتر نمودار می‌سازد. نظام مدیریتی که بر جامعه حاکم است، میل نهایی رفتار مصرف‌کنندگان را تعیین می‌کند و سازمان‌های دولتی با ساختن بناهای عمومی همچون خیابان‌ها و ساختمان‌های دولتی گوناگون یکسره بر بسیاری از شیوه‌های زندگی ساکن شهرها اثر می‌گذارد (لطیفی، ۱۳۹۰).

«در ایران نیز هر سال بیش از ۲۰۰ تن گرد و غبار و ۴۵۰ هزار تن سرب در نتیجه سوخت بنزین و فرآورده‌های معدنی وارد هوای کشور می‌شود» (قلی‌زاده، ۱۳۹۱).

با توجه به تهدید جدی محیط زیست توسط انسان به‌ویژه در مناطق شهری، آنچه ضرورت تام دارد و انکارناپذیر است، توجه به مدیریت شهری همگام با توسعه آن و حفظ حقوق و آزادی‌های شهروندی است.

در اغلب کشورهای پیشرفته سخن از اصطکاک محیط طبیعی و جامعه انسانی است. این برخورد بی‌گمان رهاشده و خارج از کنترل مدیران اجتماعی نیست. در اغلب کشورهای جهان، کنترل این برخورد نیز با توجه به مسائل مختلف شهرسازی و زیست‌محیطی به عهده شهرداری‌ها است که با گسترش و تقسیم‌بندی امور اجرایی و مطالعاتی

یافته‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش براساس دستور العمل‌های استراس و کوربین (۲۰۰۸)، در شهرداری انجام گرفت. این شیوه شامل ۳ مرحله اصلی کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی است، در نهایت نظریه مدل کیفی پژوهش بیان شده است.

الف) کدگذاری باز: کدگذاری باز اولین مرحله در تجزیه و تحلیل داده‌ها و کدگذاری است. طی مرحله کدگذاری باز، داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها به دقت بررسی شد، مقوله‌های اصلی و مقوله‌های فرعی مربوط به آنها مشخص شدند و خرده‌مقوله‌ها (زیرمقوله‌ها) تعیین شدند. طی این تحلیل‌ها، فنون تحلیلی پیشنهادشده استراس و کوربین (۲۰۰۸)، به کار گرفته شد. واحد اصلی تحلیل برای کدگذاری باز مفاهیم بودند. رونوشت مصاحبه‌ها برای یافتن مقوله‌های اصلی، مقوله‌ها، خرده‌مقوله‌ها به‌طور منظم بررسی شد. طی این فرایند کدگذاری تعداد ۳۷۰ کد باز، ۳۳ مفهوم و ۱۷ مقوله استخراج و ویژگی‌های آنها در شهرداری استخراج شد.

ب) کدگذاری محوری: در کدگذاری محوری، مفاهیم براساس اشتراکات و یا هم‌معنایی در کنار هم قرار می‌گیرند. به بیان دیگر، کدها و دسته‌های اولیه‌ای که در کدگذاری باز ایجاد شده‌اند، با یکدیگر مقایسه می‌شوند و ضمن ادغام کدهایی که از نظر مفهومی با یکدیگر مشابه

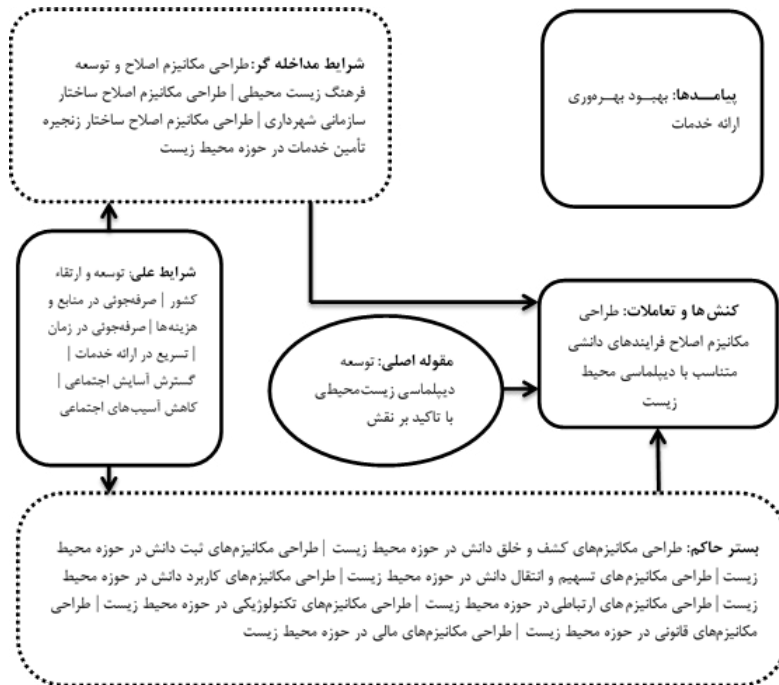
می‌توانستند اطلاعات باارزشی را در اختیار پژوهگر قرار دهند. نمونه‌گیری در این پژوهش، به‌طور هدفمند انجام گرفته است.

در تحقیق کیفی هنگامی جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها متوقف می‌شود که اطلاعات درباره همه دستهبندی‌های مورد نظر اشباع شود و این امر زمانی رخ می‌دهد که نظریه یا موضوع مورد مطالعه کامل شود و اطلاعات جدیدی مرتبط با موضوع مورد مطالعه، به دست نیاید. از این‌رو، در پژوهش‌های کیفی، حجم نمونه را مترادف با کامل شدن داده‌ها یا اشباع داده‌ها می‌دانند. در این راستا، نمونه‌های بخش کیفی این پژوهش را ۲۰ نفر از خبرگان و کارشناسان مطلع و آگاه به دیپلماسی زیست محیطی تشکیل داده است.

کوربین و استرواس (۲۰۰۸)، برای ارزش‌یابی پژوهش‌های مبتنی بر نظریه‌پردازی داده‌بنیاد، به جای معیارهای روایی و پایایی، معیار مقبولیت را پیشنهاد داده‌اند. مقبولیت یعنی یافته‌های پژوهش، تا چه حد در انعکاس تجارب مشارکت‌کنندگان، پژوهگر و خواننده در مورد پدیده مورد مطالعه، موثق و قابل باور است. ۱۰ شاخص برای معیار مقبولیت معرفی شده است که ۵ مورد از آنها در این پژوهش برای ارتقای دقت علمی و روایی و پایایی، استفاده شد. استراتژی‌های ممیزی استفاده‌شده، عبارت بودند از حساسیت پژوهشگر، انسجام روش‌شناسی، متناسب کردن نمونه، تکرار شدن یک یافته و استفاده از بازخورد مطلعان.

شکل ۱. کدگذاری محوری براساس مدل پارادایم

شکل ۲. چارچوب نهایی شکل گرفته از نظریه نهایی

خدمات شهرداری، استفاده از نظرات متخصصان و خبرگان سازمان، اهمیت دستاوردهای ارائه خدمات برای سازمان، ارزیابی دانش فعلی فردی و سازمانی در حوزه محیط زیست، برنامه‌ریزی و ارائه راه کار بر اساس قوت‌ها و ضعف‌های دانشی در حوزه محیط زیست

راهبردها: این مؤلفه بیانگر رفتارها و فعالیت‌ها و تعاملات هدفداری هستند که در تبعات طبقه محوری و تحت تأثیر شرایط مداخله‌گر و بستر حاکم است. به این طبقه‌ها راهبرد نیز گفته می‌شود (باقری و همکاران، ۱۳۹۴) که در پژوهش حاضر عبارت‌اند از: تدوین مکانیزم ارتباطی حوزه محیط زیست و زنجیره تأمین خدمات شهرداری، بسترسازی متناسب، آموزش سازمانی، سیاست‌های انگیزشی برای ترغیب کارکنان، تشویق به مشارکت در رویه‌های حوزه محیط زیست و ارزیابی و پایش فرایندها. ارزیابی دانش در طول زنجیره به صورت زمان‌بندی شده، کارگاه‌های آموزشی کارکنان، نظام‌های کنترلی در یادگیری کارکنان در سازمان، نگهداری سرمایه‌های فکری سازمان، نگهداری تجارب و مهارت‌های کاربردی در حافظه سازمان، گزینش مناسب نیروی فکری، آموزش‌های عملی به کارکنان، یادگیری ضمن خدمت، نهادینه کردن آموخته‌ها و درس‌های آموخته، استفاده از ابزار مناسب در دسترسی به دانش، شناسایی راه‌کارهای دسترسی سریع به دانش، سرعت در کسب، خلق و انتقال دانش فردی و سازمانی.

بستر حاکم: طراحی چارچوب مفهومی دیپلماسی زیست‌محیطی با

هستند، دسته‌هایی که به یکدیگر مربوط می‌شوند، حول محور مشترکی قرار می‌گیرند (باقری و همکاران، ۱۳۹۴). در واقع، در این مرحله، ابعاد پارادایم کدگذاری شکل می‌گیرد و شامل ۶ دسته، مقوله محوری، شرایط علی، شرایط مداخله‌گر، شرایط بستر حاکم، راهبردها و پیامدها است.

تشریح مدل پارادایم در عمل

دلایل انتخاب هر یک از طبقات اصلی به شرح زیر است:

طبقه محوری: میزان مشارکت کارکنان در حوزه محیط زیست: این مقوله همان برچسب مفهومی است که برای چارچوب یا طرح به وجود آمده، در نظر گرفته می‌شود. با توجه به اینکه در این پژوهش، پیاده‌سازی مدل دیپلماسی زیست‌محیطی با تأکید بر نقش شهرداری‌ها مطالعه شده است، پس از گردآوری داده‌ها و تحلیل آن‌ها در مرحله کدگذاری باز و بررسی ویژگی‌های ارائه شده، این طبقه به عنوان طبقه محوری انتخاب شد که در بردارنده موارد ذیل است:

مسئولیت‌پذیری و کنترل توسط کلیه کارکنان درگیر در حوزه محیط زیست، پایش و ارزیابی بازخور خدمات توسط کارکنان، ترویج و اشاعه دانش و تمایل به یادگیری حوزه محیط زیست در کارکنان، تشویق به مشارکت در برنامه‌های حوزه محیط زیست.

شرایط علی: این شرایط باعث ایجاد و توسعه پدیده یا طبقه محوری می‌شوند که شامل: توسعه پایداری شهری، سهولت در ارتباطات و ارائه

ضرورت

توسعه و ارتقاء کشور

- صرفه‌جویی در منابع و هزینه‌ها
- صرفه‌جویی در زمان
- تسریع در ارائه خدمات
- گسترش آسایش اجتماعی
- ایجاد ارزش افزوده برای کشور

موانع

مخالف با تفکرات زیست محیطی در سازمان

- بی‌اعتمادی میان حلقه‌های زنجیره تامین حوزه محیط زیست
- بروکراسی و عدم انعطاف پذیری ساختار زنجیره حوزه محیط زیست
- بروکراسی و عدم انعطاف در رویه‌های سازمانی حوزه محیط زیست
- ضعف قوانین و آیین نامه‌های حوزه محیط زیست
- عدم آموزش و یا ارائه آموزش‌های غیرکاربردی حوزه محیط زیست
- عدم اختصاص بودجه کافی جهت توسعه

الزامات

طراحی مکانیزم‌های فرهنگ‌سازی در حوزه محیط زیست

- تدوین استانداردها، آیین نامه‌ها و مقررات مرتبط با محیط زیست
- ایجاد سند راهبردی و خط مشی در حوزه محیط زیست
- طراحی مکانیزم‌های آموزشی در حوزه محیط زیست
- طراحی مکانیزم کنترل کیفیت خدمات در حوزه محیط زیست
- طراحی مکانیزم‌های مالی و تشویقی در حوزه محیط زیست
- طراحی مکانیزم‌های فناوری اطلاعات در حوزه محیط زیست
- طراحی بپینه فرآیندهای مدیریت دانش (کشف، خلق، نشر، تسهیم و کاربرد) در حوزه محیط زیست

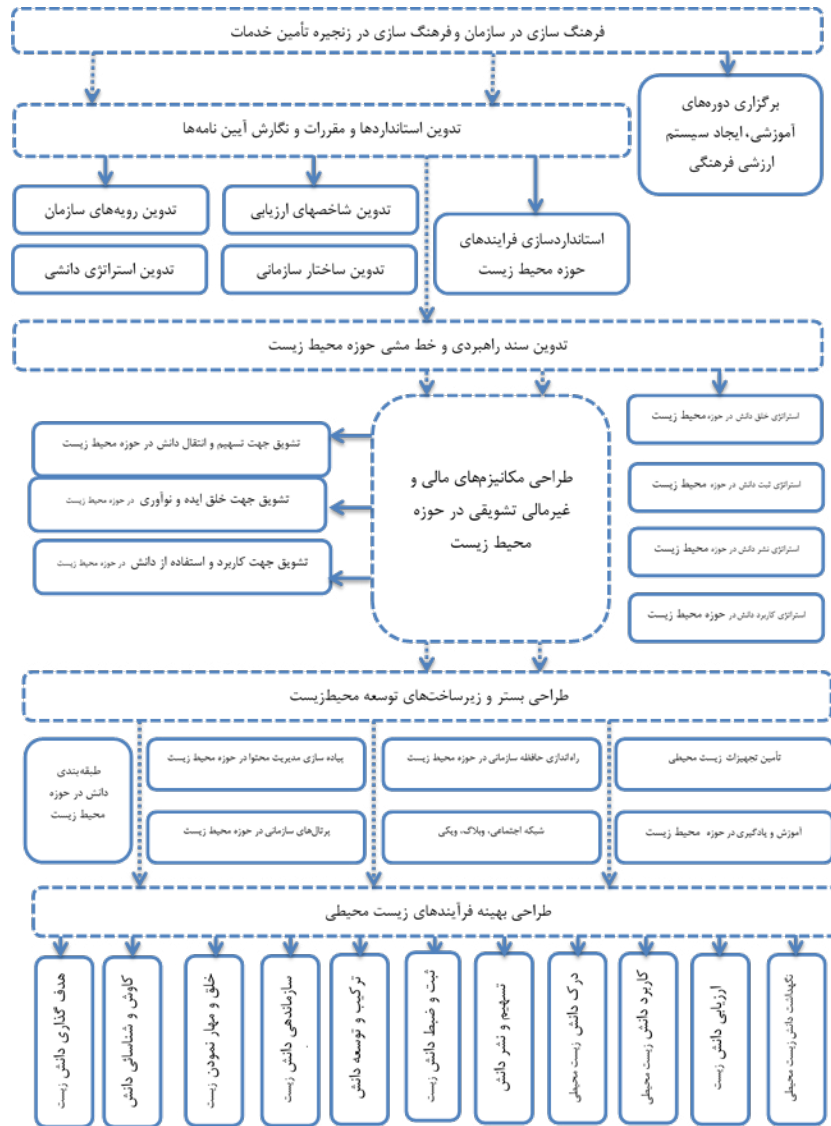
شکل ۳. ضرورت، موانع، الزامات توسعه دیپلماسی زیست محیطی با تأکید بر نقش شهرداری‌ها

حوزه محیط زیست، پشتیبانی و حمایت مدیران سازمان از فرایندهای حوزه محیط زیست، ساختاردهی به دانش فردی و سازمانی، ساختاردهی دانش در حوزه محیط زیست، شفاف‌سازی فرایندهای سازمانی مرتبط با در حوزه محیط زیست، بازنگری فرایندهای سازمانی درگیر در حوزه محیط زیست، نقش مدیران سازمان در برنامه‌ریزی و ارائه فضای باز دوستانه در سازمان

پيامد (ها): برخی از طبقه‌ها بیانگر نتایج و پیامدهایی هستند که بر اثر اتخاذ راهبردها به وجود می‌آیند. در پژوهش حاضر، ارائه مدل توسعه دیپلماسی زیست محیطی با تأکید بر نقش شهرداری‌ها، توسعه مستندسازی و ثبت دانش توسط همه کارکنان سازمان در حوزه محیط زیست، سهولت ارائه خدمات به شهروندان، صرفه‌جویی در هزینه و منابع کشور، پیشرفت کشور، توسعه و آبادانی کشور. توجه کارکنان به محیط داخلی و خارجی سازمان و مستندسازی و ثبت دانش توسط آن‌ها نتیجه کنش‌ها و تعاملات ایجاد شده و تأثیرپذیر از طبقه محوری، بستر حاکم و شرایط مداخله‌گر است که عوامل متعددی را شامل می‌شود، از جمله:

تأکید بر نقش شهرداری‌ها: به شرایط خاصی که بر کنش‌ها و تعاملات تأثیر می‌گذارد، بستر گفته می‌شود. این شرایط مجموعه‌ای از مفاهیم و طبقه‌ها یا متغیرهای زمینه‌ای را تشکیل می‌دهند و در مدل معرفی شده عبارت‌اند از: طراحی مجدد فرایندهای حوزه محیط زیست، ایجاد فرایندهای حوزه محیط زیست و شفافیت نتایج ناشی از چارچوب برای کارکنان. ایجاد فرهنگ زیست محیطی، توجه ویژه به کارکنان دارای مهارت و تجربه، توجه خاص به کارکنان ارائه‌کننده تجربه، شفاف‌سازی برنامه آموزشی در حوزه محیط زیست، شفاف‌سازی برنامه انتشار دانش، شفاف‌سازی برنامه خلق و توسعه دانش در حوزه محیط زیست، شفاف‌سازی برنامه نشر و انتقال دانش در حوزه محیط زیست، شفاف‌سازی ضوابط یادگیری و آموزش‌های سازمانی در حوزه محیط زیست، تبیین وظایف و مسئولیت‌ها، سهولت تعامل کارکنان با مدیران بخش‌های مختلف در حوزه محیط زیست شرایط مداخله‌گر: شرایط عامی هستند که مجموعه‌ای از متغیرهای میانجی و واسط را تشکیل می‌دهند و راهبردها هم از آن‌ها متأثر می‌شوند (همان). دارای زیرمجموعه‌های ذیل هستند: طراحی مجدد فرایندهای

ارائه مدل توسعه دیپلماسی زیست محیطی با تأکید بر نقش شهرداری‌ها...

شکل ۴. مدل مفهومی توسعه دیپلماسی زیست محیطی با تأکید بر نقش شهرداری‌ها

دیپلماسی زیست محیطی با تأکید بر نقش شهرداری‌ها به شرح ذیل است: محقق براساس سه مقوله مذکور در مدل مفهومی توسعه دیپلماسی زیست محیطی با تأکید بر نقش شهرداری‌ها به تدوین و نگارش مدل مفهومی می‌پردازد که به صورت ذیل است.

بحث و نتیجه‌گیری

محقق در پژوهش جاری پس از استخراج مفاهیم و مقولات از کدگذاری‌های صورت پذیرفته در روش گرانددتوری مبادرت به ارائه چارچوبی مفهومی کرد تا پس از تکوین چارچوب و بررسی همه‌جانبه آن

قدرت مدیریت کارکنان سازمان در حوزه محیط زیست، توانایی تحلیل مسائل توسط کارکنان دانشی سازمان، ارزیابی دانش در حوزه محیط زیست، ارزیابی و بررسی سازمان‌های رقیب در حوزه محیط زیست، مستندسازی دانش فردی و سازمانی، اهمیت ثبت دانش در حوزه محیط زیست، مستندسازی موارد بحرانی و راه کارهای مقابله با آن‌ها.

ارائه مدل مفهومی توسعه دیپلماسی زیست محیطی با تأکید بر نقش شهرداری‌ها نتایج مصاحبه‌ها در قالب ۳ مقوله ضرورت‌ها، موانع و الزامات توسعه

• تدوین سند راهبردی و خط‌مشی حوزه محیط زیست: در بخش جاری تأکید محقق به طور خاص بر فرایندهای محیط زیستی است. وی معتقد است در مدل تدوین‌شده باید برای هر یک از گام‌ها، استراتژی و مکانیزم‌های کاربردی، تدوین و تنظیم شود تا بتوان در شرایط و موقعیت‌های متفاوت از آن‌ها بهره برد. به همین منظور، تدوین استراتژی در چهار بخش خلق دانش، ثبت دانش، نشر دانش و کاربرد دانش را پیشنهاد می‌کند. محقق از این چهار بخش در راستای تدوین چرخه مدیریت دانش خود بهره برده است، که در گام ششم به آن پرداخته شده است.

• طراحی مکانیزم‌های مالی و غیرمالی تشویقی: محقق در گام چهارم مدل خود استراتژی‌ها و مکانیزم‌های انگیزشی را به طور مجزا بیان می‌کند و معتقد است این گام آن‌چنان در مشارکت کردن بخش‌های مختلف در فعالیت‌های محیط زیست بااهمیت است که باید به صورت گامی مجزا به آن پرداخته شود. راه‌کارهای محقق در این بخش تشویق برای تسهیم و انتقال دانش در حوزه محیط زیست، تشویق برای خلق ایده و نوآوری دانشی در حوزه محیط زیست و تشویق برای کاربرد و استفاده از دانش در حوزه محیط زیست است.

• طراحی بستر و زیرساخت: محقق بر اساس نتایج حاصل از پژوهش جاری اهم فعالیت این بخش را در قالب (۱) تأمین تجهیزات، (۲) راه‌اندازی حافظه سازمانی برای ثبت و نگهداشت دانش در حوزه محیط زیست، (۳) پیاده‌سازی مدیریت محتوا برای پیش و کنترل محتواهای تولیدشده در حوزه محیط زیست، (۴) طبقه‌بندی دانش موجود در حافظه سازمانی برای استفاده بهینه و کارا و همچنین، سهولت در دسترسی به دانش مورد نیاز در کمترین زمان ممکن توسط کارکنان، (۵) ایجاد و بهره‌مندی از پورتال‌های سازمانی، (۶) پیاده‌سازی شبکه اجتماعی، وبلاگ و ویکی برای نشر و انتقال دانش در حوزه محیط زیست و همچنین (۷) بهره‌مندی از آموزش و یادگیری الکترونیکی برای افزایش دانش در حوزه محیط زیست را معرفی می‌کند.

• طراحی بهینه فرایندهای زیست‌محیطی: محقق بیان می‌دارد با توجه به گستردگی مشارکت افراد در حوزه محیط زیست و همچنین، متفاوت بودن سطوح دانشی افراد مشارکت‌کننده، مراحل چرخه محیط زیست باید شفاف و بدون ابهام تبیین شود و توسعه یابد. به همین منظور، چرخه مدیریت دانش در حوزه محیط زیست خویش را در ۱۱ مرحله ارائه کرده است. (۱) هدف‌گذاری دانش، به اعتقاد محقق اولین گام برای مدیریت دانش در حوزه محیط زیست، تعیین هدف از دانش یادشده است. این هدف باید به صورت واضح و قابل درک برای کلیه افراد بیان شود. (۲) کاوش و شناسایی دانش دومین گام در چرخه است. در این گام باید کاوش دانش، متناسب با هدف‌گذاری صورت‌پذیرفته، انجام پذیرد. (۳) خلق و مهار کردن دانش، پس از کاوش و شناسایی دانش بر اساس هدف، نوبت به مهار کردن دانش خواهد رسید. به اعتقاد محقق و بر اساس پژوهش‌های صورت‌پذیرفته تا زمانی که دانش شناسایی شده مهار نشود، امکان پردازش و بهره‌برداری از آن وجود نخواهد داشت. (۴) سازمان‌دهی

بتواند از چارچوب تکوین‌شده به عنوان پایه و اساس در راستای تدوین و تبیین مدل مفهومی استفاده کند. به همین علت، یافته‌های اصلی پژوهش در دو بخش چارچوب مفهومی و مدل مفهومی ارائه شده است. قبل از بررسی دو بخش معرفی‌شده بیان می‌شود که مدل ارائه‌شده باعث بهبود بهره‌وری در توسعه پایدار شده است، چراکه در این مدل علاوه بر تأکید ویژه بر عوامل داخلی مؤثر بر بهره‌وری مانند نیروی انسانی و سرمایه‌های فکری و همچنین، بستر و ساختار فناوری، پارامترهای مد نظر آل‌لور را نیز مد نظر قرار داده است. برای نمونه، پذیرش در مدل آل‌لور نیازمند فرهنگ‌سازی و آموزش است. تصمیم‌گیری نیازمند ایجاد انگیزه و تمرکززدایی است که همه عوامل در مدل جاری مورد تأکید ویژه قرار گرفته‌اند. همچنین، از دیدگاه سومان و اماکو عواملی همچون تشویق‌های مالی و غیرمالی، مشارکت کارکنان، افزایش مهارت، مدیریت بر مبنای هدف و هدف‌گذاری، ارتباطات و آموزش سازمانی و نیز ساده‌سازی خدمات و استانداردسازی خدمات جزء عوامل مؤثر بر بهره‌وری است که در پژوهش جاری و مدل ارائه‌شده به طور مفصل بحث و بررسی شده است.

با توجه به برجسته بودن مؤلفه‌های فرهنگ، راهبرد، زیرساخت و تسهیم و مبادله دانش در مدل تبیین‌شده، این مدل باعث افزایش بهره‌وری حوزه محیط زیست در شهرداری خواهد شد.

به اعتقاد محقق و براساس پژوهش‌های صورت‌پذیرفته، تحقق اهداف شهرداری در بخش‌های مختلف، به‌ویژه بخش محیط زیست، بدون مدیریت دانش میسر و دست‌یافتنی نخواهد بود. به بیان دیگر، محقق معتقد است در صورتی شهرداری به این مهم دست پیدا خواهند کرد، که دانش به‌دستی مدیریت شود. در ادامه، به تشریح کامل ۶ گام مدل معرفی شده توسط محقق خواهیم پرداخت.

• فرهنگ‌سازی در حوزه محیط زیست و فرهنگ‌سازی در زنجیره تأمین خدمات: محقق در مدل ارائه‌شده فرهنگ‌سازی را پایه و اساس توسعه پایداری معرفی می‌کند و آن را از خط‌مشی و مقررات و بستر فناوری مهم‌تر و ضروری‌تر معرفی می‌کند و معتقد است تا فرهنگ‌سازی مناسب در طول زنجیره تأمین از سازمان‌ها و ارگان‌های دولتی گرفته تا مصرف‌کنندگان و شهروندان صورت نپذیرد، امکان ادامه مسیر به هیچ عنوان میسر نخواهد بود. محقق برای تحقق این مهم، برگزاری دوره‌های آموزشی در سطوح مختلف جامعه و همچنین، ایجاد یک سیستم ارزشی فرهنگی را پیشنهاد می‌دهد.

• تدوین استانداردها، مقررات و نگارش آیین‌نامه‌ها: در این گام محقق تدوین یک چارچوب منسجم از استانداردها، مقررات و آیین‌نامه‌های کاربردی را پیشنهاد می‌دهد. به اعتقاد وی پس از فرهنگ‌سازی مناسب، ایجاد چارچوب هدایت‌کننده در دست‌یابی به هدف بسیار حائز اهمیت خواهد بود. محقق در مدل خود تدوین ساختار و رویه‌های سازمانی مرتبط با خدمات، تدوین شاخص‌های ارزیابی فعالیت‌های زنجیره، تدوین اولیه استراتژی‌های دانشی و در پایان استانداردسازی فرایندهای دانشی زنجیره تأمین خدمات را برای تسریع در پیشبرد اهداف معرفی می‌کند.

و خبرگان سازمان شهرداری بود، که به دلیل حجم کاری زیاد مدیران، معاونان و خبرگان سازمان، محقق باید مدت‌زمان طولانی را در انتظار زمان مصاحبه قرار می‌داد، که به لحاظ زمانی در روند گام‌های پژوهش بسیار اثرگذار بود. به نقل از رحیم فوکردی «در جمع‌آوری داده‌ها، استفاده از مصاحبه بیش از آنچه در راهبرد گراندد تئوری پیشنهاد شده، بر مشاهدات مستقیم و مطالعه مستندات ترجیح داده شده است.» در این پژوهش امکان مطالعه تمامی مستندات سازمان برای یک دوره زمانی طولانی فراهم نبود و پژوهش جاری نیز از این امر مستثنا نبود. همچنین، نتایج پژوهش جاری همانند دیگر پژوهش‌های کیفی گراندد تئوری با اتکا به دیدگاه و نظرات تعداد معدودی از خبرگان سازمان حاصل شده است که این محدودیت می‌تواند تعمیم‌پذیری نظریه را با چالش‌هایی روبه‌رو سازد.

منابع

باقری، م، حسنی، س (۱۳۹۴). «مبانی پارادایمی روش‌های تحقیق کمی و کیفی در علوم انسانی». پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم، حذرخانی، ح؛ پرک، ف (۱۳۹۷). «رد پای بوم‌شناختی شاخصی برای حفاظت از محیط زیست»، سومین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در آموزش و پژوهش، محمودآباد، مؤسسه علمی-پژوهشی ISR- دانشگاه فنی و حرفه ای کشور - آموزش و پرورش محمودآباد

خورشیددوست، ف (۱۳۹۰) «امنیت نظام بین‌الملل در پرتو تغییرات آب و هوایی»، فصلنامه سیاست خارجی، ۲۲ (۳)، ۷۶۴.

دشتی نژاد، ی، آذرشاه، ع و چگینی، ح (۱۳۹۴)، «مشکلات موانع آموزش نیروی انسانی بخش خصوصی در محث محیط زیست»، دومین کنگره ملی زیست شناسی و علوم طبیعی ایران، تهران

سیمیر، (۱۳۹۲)، «کارویژه‌های دیپلماسی مدرن در روابط بین‌الملل: تأثیرگذاری‌ها و تأثیرپذیری‌های متقابل»، فصلنامه سیاست خارجی، ۲۰ (۱)، ۷۸-۵۴.

شیرازیان، ش؛ سبحان، ط (۱۳۹۶). «صلح و دیپلماسی محیط زیست در نظام آموزش عالی»، پژوهش‌های روابط بین‌الملل، ۱، ۲۳۳-۲۵۴.

ضرابی، م؛ طیبی، س (۱۳۹۵). «دیپلماسی محیط زیست: رهیافتی مؤثر در نیل به سوی حقوق بین‌الملل توسعه پایدار»، هشتمین همایش ملی و نمایشگاه تخصصی مهندسی محیط زیست، تهران، انجمن مهندسی محیط زیست ایران

طوفان، م (۱۳۹۵). «جایگاه و ظرفیت سفارت‌خانه‌های مجازی در دیپلماسی نوین»، فصلنامه وسایل ارتباط جمعی، رسانه؛ ۲۷ (۲)، ۱۲۸-۱۳۸.

طیبی، س، ضرابی، م (۱۳۹۷). «دیپلماسی محیط زیست و تغییرات اقلیمی؛ راهبردی سازنده و رهیافتی کاهنده». انسان و محیط زیست، ۱۶ (۴)، ۱۵۹-۱۷۰.

طیبی، س، موسوی، س ف، پورهایمی، س ع. (۱۳۹۷). «دیپلماسی محیط زیست؛ چارچوب راهبردی برای تعاملات بین المللی و صلح جهانی». فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست.

doi: 10.22034/jest.2018.14745.2329

قلی زاده، ل (۱۳۹۱). «چالش‌های جهانی حقوق بین‌الملل محیط زیست (تغییرات آب وهوائی، تهدیدی برای صلح و امنیت بین المللی)»، فصلنامه علمی ترویجی مطالعات بین المللی پالیسی، ۳ (۱۱)، ۱۶۸-۱۷۲.

کوربین، ج استراوس، آ. اصول تحقیق کیفی (شیوه‌ها و رویه‌های توسعه گراندد تئوری)، دهقان نیری، ن؛ فخرموحدی، ع اسماعیلی، م؛ صادقی،

دانش در حوزه محیط زیست گام چهارم از چرخه مدیریت دانش ۱۱ مرحله‌ای محقق است. محقق بیان می‌دارد دانش مهارشده برای استفاده کارا و بهینه باید سازمان‌دهی شود تا در صورت نیاز، دسترسی به آن به‌سهولت انجام پذیرد. (۵) ترکیب و توسعه دانش مرحله پنجم از چرخه مدیریت دانش پیشنهادی است. (۶) ثبت و ضبط دانش یکی از مهم‌ترین مرحله‌های چرخه جاری مدیریت دانش در حوزه محیط زیست است. این مرحله برای گسترش و تقویت حافظه سازمانی بسیار بااهمیت جلوه می‌کند. (۷) تسهیم و نشر دانش در حوزه محیط زیست، (۸) درک دانش در حوزه محیط زیست توسط کلیه حلقه‌های زنجیره، در صورتی که دانش توسط افراد به‌دستی درک نشود، مرحله بعدی چرخه یعنی کاربرد دانش دچار مشکل خواهد شد. دانش نشر داده شده نمی‌تواند حداکثر بهره‌وری خود را در زنجیره اعمال کند. (۹) کاربرد دانش مرحله نهم از چرخه یادشده است. برای افزایش بهره‌وری سازمان و زنجیره تأمین خدمات کاربرد دانش نقش مهمی را ایفا می‌کند. کلیه افراد زنجیره تأمین می‌توانند از طریق کاربرد دانش در فعالیت‌های خویش بهره‌وری خدمات ارائه‌شده را تا حد قابل توجهی افزایش دهند. (۱۰) مرحله دهم ارزیابی دانش به‌کاربرده‌شده در سازمان در حوزه محیط زیست و زنجیره تأمین است. دانش باید به‌وسیله شاخص‌های ارزیابی تدوین شده در گام دوم مدل و همچنین براساس هدف‌گذاری صورت‌پذیرفته در مرحله اول چرخه ارزیابی شود. (۱۱) نگهداشت دانش در حوزه محیط زیست مرحله آخر از مراحل یازده‌گانه چرخه مدیریت دانش ارائه‌شده توسط محقق است. در این مرحله، اگر دانش ارزیابی شده در مرحله قبل مفید توصیف شود، به مجموعه دانش پایدار در حافظه سازمانی اضافه خواهد شد، و در صورتی که دانش غیرمفید ارزیابی شده باشد، از حافظه سازمانی و پایگاه دانش زنجیره حذف خواهد شد. محقق برای دسته‌بندی دانش ارزیابی شده به دانش مفید و کاربردی و دانش غیرمفید، رویکرد مجموعه عبارت‌های متوالی دانش یا همان MKTPKS را پیشنهاد می‌کند. این رویکرد سرعت دسته‌بندی دانش را به مفید و غیرمفید تسریع بخشیده و از صرف هزینه برای کاربرد نیروی انسانی متخصص در این بخش جلوگیری می‌کند.

نبود رویکرد سیستمی از جمله دلایل مهم بروز بحران‌های زیست‌محیطی در کشور است، که در این راستا باید از بخشی‌نگری در مدیریت محیط زیست در سطح کشور خودداری شود. رویکرد سیستمی و یکپارچه در مدیریت مسائل محیط زیست و رفع بحران‌های زیست‌محیطی اهمیت زیادی دارد که باید با پیروی از این نگاه در جهت مقابله با مشکلات محیط زیست ایران اقدامات اساسی صورت گیرد و برنامه‌ریزی‌های هدفمندی در این جهت شود. همچنین، عملکرد شهرداری‌های موفق دنیا و الگوبرداری از آن‌ها برای اجرای طرح‌ها و تجارب آن‌ها در اجرای طرح‌های آموزش محیط زیست مطالعه و بررسی شود.

پژوهش جاری محدودیت‌هایی را در مقابل داشت که باید در پژوهش‌های آینده مورد توجه محققان قرار گرفته و برای برطرف ساختن آن‌ها، چاره‌اندیشی لازم صورت گیرد. یکی از محدودیت‌های پژوهش جاری، تعیین وقت قبلی و زمان مناسب برای انجام مصاحبه با مدیران

- (Eds.). (2016). "International Environmental Law-making and Diplomacy: Insights and Overviews". *Routledge*, 6(8), 5-9
- Otsuka, K. (2018). "Shift in China's commitment to regional environmental governance in Northeast Asia". *Journal of Contemporary East Asia Studies*, 7(1), 16-34.
- Peng, Z., & Song, Y. (2018, May). A brief analysis of the bridge between sports and The environment-Ecological Sports. In 2018 7th International Conference on Energy, Environment and Sustainable Development (ICEESD 2018). Atlantis Press.
- Okano-Heijmans, M. (2012). "Japan's 'green' economic diplomacy: environmental and energy technology and foreign relations". *The Pacific Review*, 25(3), 339-364.
- Tayebi, S., Moosavi, S. F., & Poorhashemi, S. A. (2017). "International interaction and global peace in light of international convergence: a strategy to achieve environmental diplomacy". *International Journal of Environmental Science and Technology*, 14(7), 1573-1582.
- Torney, D., & Mai'a, K. (2018). "Environmental and Climate Diplomacy: Building Coalitions Through Persuasion". In *European Union External Environmental Policy* (pp. 39-58). Palgrave Macmillan, Cham.
- Susskind, L. E., & Ali, S. H. (2014). *Environmental diplomacy: negotiating more effective global agreements*. Oxford University Press. 14(3), 25.
- Stavis, D. (2014). "The trajectory of international environmental politics". In *Advances in International Environmental Politics*. Palgrave Macmillan, London. 2(9), 33-44.
- Zhu, Q., Feng, Y., & Choi, S. B. (2017). "The role of customer relational governance in environmental and economic performance improvement through green supply chain management". *Journal of Cleaner Production*, 8(12), 19-25.
- ت: طیبی، ز (۱۳۹۲). اندیشه رفیع، چاپ اول لطیفی، س. (۱۳۹۰) «حمایت از محیط‌زیست در مخاصمات مسلحانه از منظر حقوقی بین‌الملل»، ناشر، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهر دانش، ص ۳۷-۳۹.
- مصباح، م (۱۳۹۲)، «استراتژی و تاکتیک در مذاکرات دیپلماتیک»، تهران: وزارت امور خارجه، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌الملل
- Digiasomo, T (2017). "Civil society in global environmental governance". *The Journal of Environment & Development*, 21(1), 62-66.
- Ostauka, K. (2018). "Shift in China's commitment to regional environmental governance in Northeast Asia". *Journal of Contemporary East Asia Studies*, 7(1), 16-34.
- Turchetti, S. (2018). *Greening the Alliance: The Diplomacy of NATO's Science and Environmental Initiatives*. University of Chicago Press.
- Blaxekjær, L. Ø. (2016). "New practices and narratives of environmental diplomacy". *Environment, climate change and international relations*, 4(1), 134.
- Brain, S. (2016). "The appeal of appearing green: Soviet-American ideological competition and Cold War environmental diplomacy". *Cold War History*, 16(4), 443-462.
- Dorsey, K. (2017). "Environmental Diplomacy". *Encyclopedia of American Foreign Policy*. 2(5), 49-62.
- Hassan, M., Afridi, M. K., & Khan, M. I. (2017). "Environmental diplomacy in South Asia: Considering the environmental security, conflict and development nexus". *Geoforum*, 3(6), 82, 127-130.
- Falkner, R., & Buzan, B. (2019). "The emergence of environmental stewardship as a primary institution of global international society". *European Journal of International Relations*, 25(1), 131-155.
- Jabbour, C. J. C. (2015). "Environmental training and environmental management maturity of Brazilian companies with ISO14001: empirical evidence". *Journal of Cleaner Production*, 2(5), 96, 331-338.
- Kuokkanen, T., Couzens, E., Honkonen, T., & Lewis, M.

Urban Economics and Planning

Homepage: <http://eghtesadeshahr.tehran.ir/>

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Presenting a model for the development of environmental diplomacy with

Mani Ghasemi¹, Alireza Razghi Rostami^{2*}, Fataneh Alizadeh Meshkani²

¹ PhD Student, Department of Management, Islamic Azad University, South Tehran Branch, Tehran, Iran

² Assistant Professor, Department of Management, Islamic Azad University, South Tehran Branch, Tehran, Iran

ARTICLE INFO

Article History:

Received 2021-07-23

Accepted 2021-10-20

Keywords:

Diplomacy Development

Environmental Diplomacy

Grounded Theory

Municipality

ABSTRACT

In the current changing and uncertain conditions, municipalities must expand their tangible and intangible resources and internal capabilities to be able to respond to environmental changes. Therefore, they can achieve macro and long-term goals if they have a codified strategic plan. In this study, the researcher presented a model for the development of environmental diplomacy with emphasis on the role of municipalities in the data foundation method. According to the example of this research, it is from the environment and the environment, which has 4 currencies in the air. Theoretical sample to be interviewed based on theoretical sampling method and using purposive method, first 6 people were interviewed as the initial purposive sample and finally 19 people were interviewed until the model reached theoretical saturation. The software used to analyze the data is MAXQDA. The main findings of the research are presented in two parts: conceptual framework and conceptual model. In this model, it considers the internal factors affecting productivity such as manpower, intellectual capital, as well as the context and structure of technology. This model increased the productivity of municipal knowledge management and economic performance. Also, without applying appropriate strategies in the organization, the realization of environmental strategy in the municipality will be challenged. On the other hand, the researcher states that the application of environmental strategy in the municipal service chain accelerates the progress of these procedures.

DOI: [10.22034/UE.2021.2.03.09](https://doi.org/10.22034/UE.2021.2.03.09)

COPYRIGHTS

©2021 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

HOW TO CITE THIS ARTICLE

Ghasemi M, Razghi Rostami A, Alizadeh Meshkani F. (2021). Presenting a model for the development of environmental diplomacy with emphasis on the role of municipalities: based on the grounded theory approach. *Urban Economics and Planning*, 2(3): 224-235.

DOI: [10.22034/UE.2021.02.03.09](https://doi.org/10.22034/UE.2021.02.03.09)

url: http://eghtesadeshahr.tehran.ir/article_139910.html

*Corresponding Author: Email: asman.alamto@gmail.com